

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
ALATAST

БАЙРАМИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН, АЗИЗ УСТОЗЛАР!

Kuch - bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 1999 йил 29 сентябрь, чоршанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 77-78 (7171)

ЎЗБЕКИСТОН ЎҚИТУВЧИЛАРИ ВА МУРАББИЙЛАРИГА

Муҳтарам муаллим ва мураббийлар!
Кадрли устозлар!
Сизларни умумхалқ байрами — Ўқитувчилар ва мураббийлар куни билан чин қалбимдан самимий табриклайман.

Дунёда ҳар қайси касб-хунарнинг ўзига хос ўрни, аҳамияти ва кадр-қиймати бор. Аммо уларнинг орасида энг улуғ ва шарафлиси, бу — ўқитувчилик касбидир. Чунки муаллим ҳар биримизга сабоқ беради, ақл-идрокимизни юксалтиради, ҳаёт илмини ўргатади. Заҳматкаш устоз-мураббийларнинг меҳнат ва тарбияси туфайли қалбларимиз покланади, дилимизда олижаноб инсоний фазилатлар камол топади.

Шу боис барчамиз ўқувчилик йилларини ҳаяжон ва соғинч билан эслаймиз, меҳнаткаш ва меҳрибон устозларимизни ҳамиша эзгу сўзлар билан хотирлаймиз.

Устозни отадан улуг деб билган маърифатпарвар халқимиз муаллим ва мураббий зотини ҳамиша ардоқлаб, уларнинг меҳнатини қадрлаб келади.

Ҳазрат Алишер Навоий айтганидек, бизга лоақал бир ҳарф ўргатган устознинг ҳаққини юз минг ганжу хазина билан ҳам узиб бўлмайди. Биз улардан умрбод қарздормиз.

Азиз муаллимлар!
Мамлакатимизда амалга оширилаётган тарихий ўзгаришларда, хусусан, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ҳаётга татбиқ этишда сизларнинг ҳиссангиз бекиёсдир.

Бу дастур мавжуд таълим-тарбия тизимини ўзгартирибгина қолмасдан, балки биз орзу қилаётган янги авлодни тарбиялайди.

Янги авлод деганда мен, аввало, ўзлигини тегран англаган, улуг мутафаккир аждодларимизнинг буюк ва бетакрор меросига муносиб ворис бўлган, шу билан бирга, илм-фан чўққиларини эгаллашда маърифий дунёда ҳеч кимдан қолишмайдиган навқирон фарзандларимизни назарда тутаман.

Ана шу авлодни тарбиялайдиган Миллий дастур энг катта орзу-умидларимизни, муқаддас интилишларимизни рўёбга чиқарадиган, ҳозирги ва келажак ҳаётимизнинг равнақини белгилаб берадиган асосий омилдир. Бу шарафли вазифа бугунги кунда жамиятимизнинг ҳар бир аъзосига, эркин ва фаровон ҳаёт қуришни кўзлаб яшаётган халқимиз зиммасига улкан масъулият юклайди.

Лекин биринчи навбатда бу эзгу иш сиз каби маърифат фидойиларининг давлат ва халқ олдидаги муҳим ижтимоий ва инсоний бурчидир.

Мана шу улкан ва ўта масъулиятли вазифани адо этишингизда давлатимиз ва жамиятимиз муҳтарам муаллим ва мураббийларимизни эъзозлаш ва ардоқлашда, сиз азизларга муносиб шарт-шароит яратишда ҳеч қандай куч ва маблағини аямайди, деб ишонтиришга рухсат бергайсиз.

Азиз устозлар!
Сизларни байрамингиз билан яна бир бор чин дилдан қутлаб, барчангизга соғлиқ-омонлик, бахту саодат, шарафли ишларингизда муваффақиятлар тилайман.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Мамлакатимиз таълим-тарбия тизимида алоҳида ўрнатилган кўрсатилган ходимлардан бир гуруҳини мукофотлаш тўғрисида

Республикада таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни амалга ошириш, ёш авлод онгида юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни шакллантириш, уларни ватанпарварлик ва истиқлол ғояларига садоқат руҳида тарбиялашга қўшган муносиб ҳиссаси ҳамда ўзининг фидойчилиги билан кенг жамоатчилик иззат-хурматиغا сазовор бўлганлиги учун қуйидагилар мукофотлансин:

- "Эл-юрт хурмати" ордени билан**
- Абидова Раъно Жалиловна — Тошкент шаҳар Шайхонтохур тумани 115-мактабнинг география ўқитувчиси
 - Айтимбетова Несибели Отешовна — Қорақалпоғистон

- Республикаси Кегейли тумани 9-мактабнинг математика ўқитувчиси
- Аҳмаджонов Рафиқ — Фарғона вилояти Кува тумани 17-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси
- Бобоев Ойназар Пирназарович — Бухоро вилояти Қоракўл тумани 6-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси
- Икромова Гавҳар Жўраевна — Тошкент вилояти Қибрай тумани 15-мактабнинг кимё-биология ўқитувчиси
- Имяминова Робихон — Андижон вилояти Олтинкўл тумани 22-мактабнинг ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси
- Исаев Жаббор — Сирдарё вилояти Сирдарё тумани 25-мактаб директори
- Матқулиев Карим — Хоразм вилояти Урганч давлат университети қошидаги ака-

- демик лицей директори
- Минаматов Маҳмуджон — Наманган вилояти Уйчи тумани 18-мактабнинг математика ўқитувчиси
- Мирзаев Ризо — Навоий вилояти Қизилтепа тумани А.Жомий номидаги мактаб директори
- Низамова Марзия — Сурхондарё вилояти Термиз тумани 8-мактаб директори
- Умаров Оқил — Жиззах вилояти Жиззах шаҳар 16-мактабнинг жисмоний тарбия ўқитувчиси
- Шаропов Хусан — Қашқадарё вилояти Гузор тумани 21-мактаб директори
- Қиличев Нурмурод — Самарқанд вилояти Пайариқ тумани 18-мактабнинг ўқитувчиси

(Давоми 2-бетда)

Суратда: (чапдан ўнга) Ўзбекистон Қаҳрамонлари Мавлуда Исматова ва Манзура Мадалиева ўқувчилар даврасида.

Р.АЛЬБЕКОВ олган сурат.

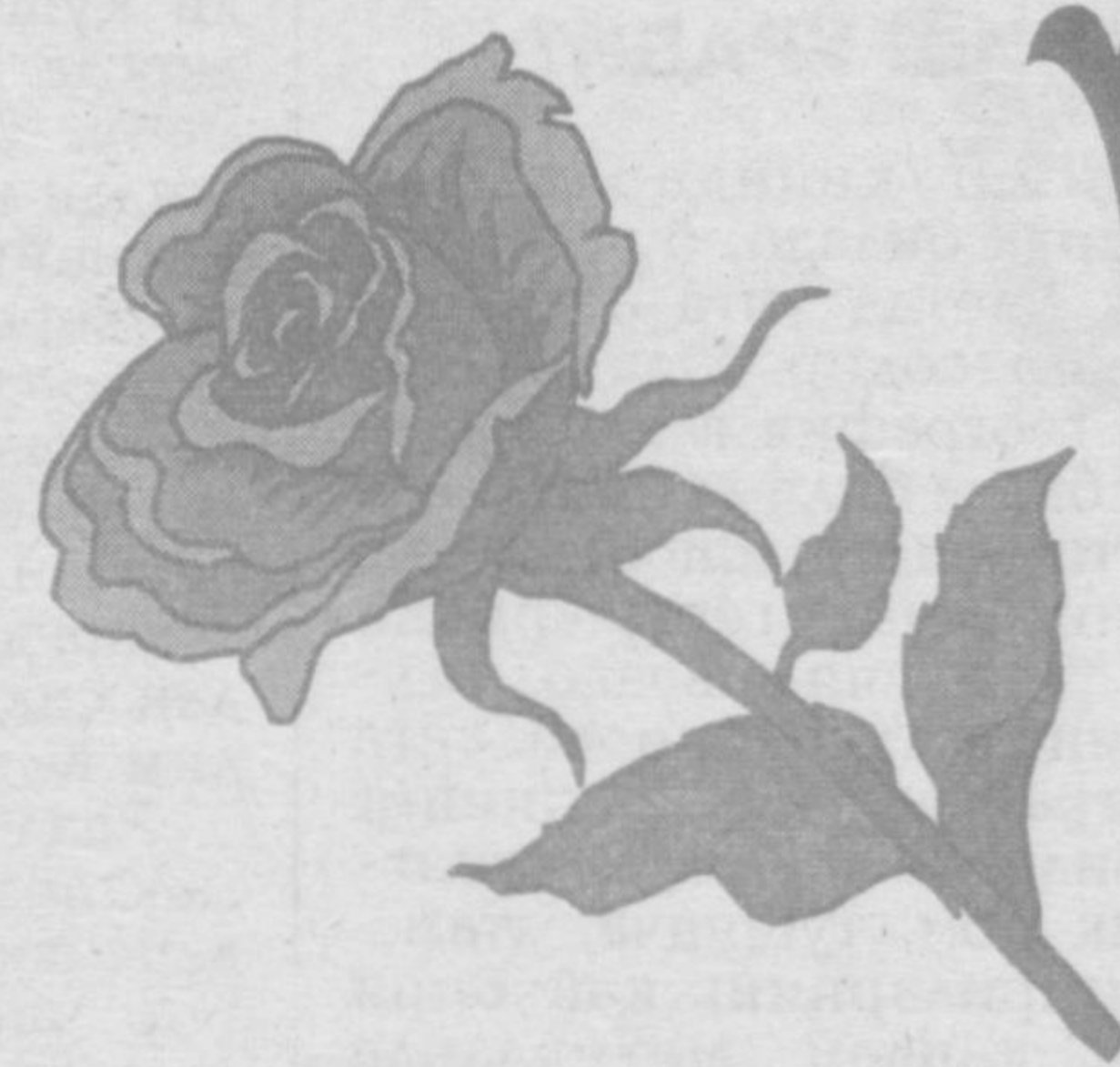
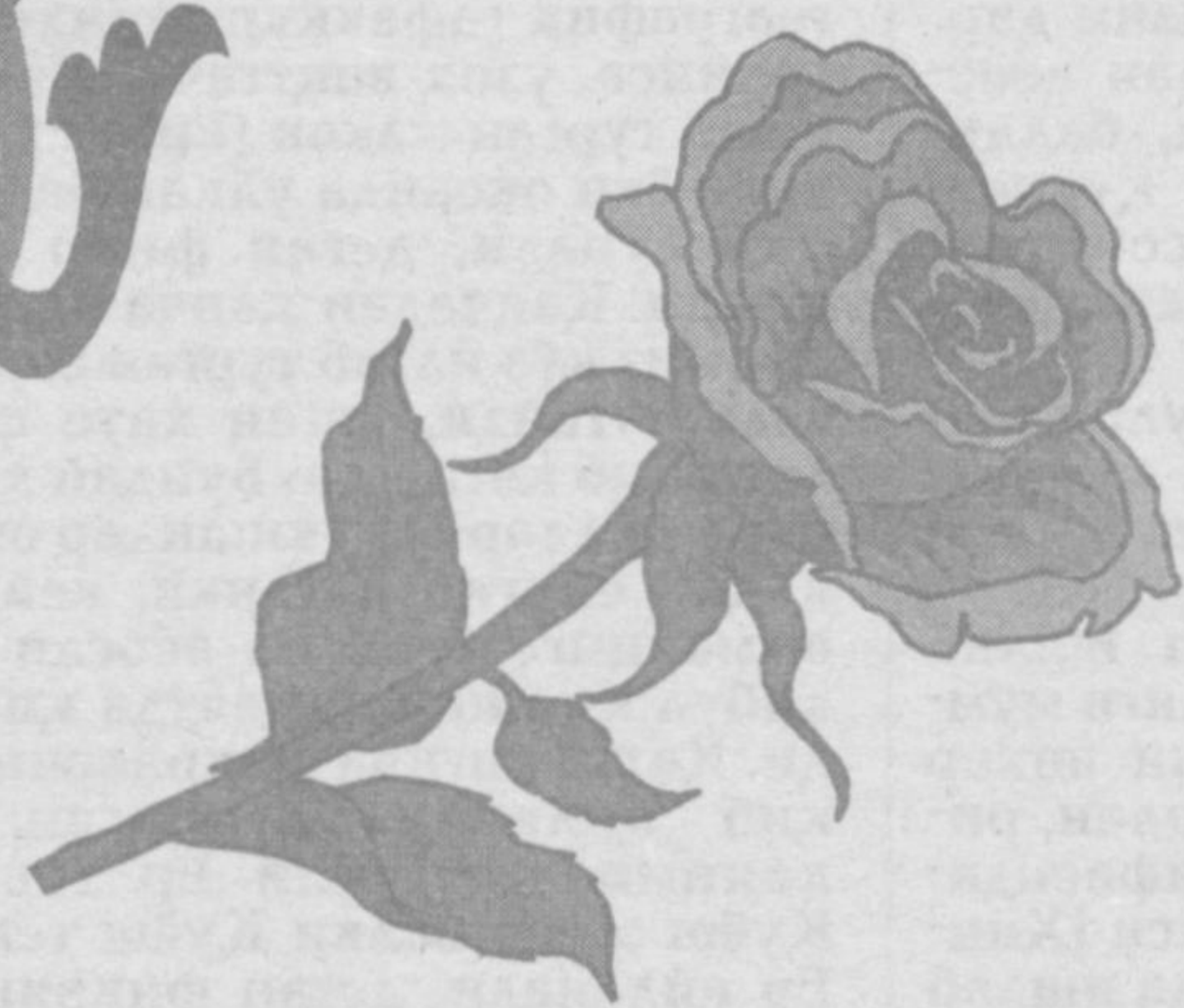

Азиз мураббийлар ва устозлар!

*Сизларни умумхалқ байрами —
«Ўқитувчилар ва мураббийлар куни» би-
лан чин дилдан муборакбод этамиз.*

*Ўқитувчи ва мураббийларнинг жами-
ят равнақидаги, маънавий-маърифий юк-
салишимиздаги, ёш авлод тарбияси ва тақ-
диридаги тутган ўрни беқиёсдир. Чин маъ-
нодаги фидойиликни талаб этадиган шун-
дай муҳим ва шарафли вазифаларни адо
этишингизда Сизларга улкан муваффа-
қиятлар ёр бўлсин!*

*Фидокорлар миллий
демократик партияси*

BRITISH AMERICAN
TOBACCO
UZBEKISTAN

**АЗИЗ ЎҚИТУВЧИЛАР,
МУРАББИЙЛАР, УСТОЗЛАР!**

Барчангизни касб байрамингиз билан чин дилдан мубодракбод этамиз. Сизлар билан биргаликда Республикамиз ёшлари ўртасида соғлом турмуш тарзи, жисмонан етуқлик, ақдан комилликни тарғиб этаётган «Чекмасдан ёшлик гаштини сур» дастурини амалга ошираётганлигимиздан ниҳоятда мамнунмиз.

Тилагимиз – жамиятда ўз тўғри йўлини танлаш бўсағасида турган, ватанпарвар ёшларга тарбия, таълим беришдек эзгу ишларингиз самарали бўлсин.

Ҳамиша соғу-саломат бўлинг!

Бритиш Американ Табако Ўзбекистон.

«Маънавият» нашриёти
барча ўқитувчиларни,
мураббийларни, ҳаётозларни
1 октябрь — Ўқитувчилар
ва мураббийлар куни —
қўлхалқ байрами билан
салтанатий муборакбод
этиди

**Вилоят, туман (шаҳар) халқ
таълими бошқарма ва бўлимлари
раҳбарлари диққатига!**

«Маънавият» нашриёти халқимизнинг маънавий ме-
роси дурдоналарига дахлдор китобларни чиқариш
баробарида бевосита академик лицейлар, касб-хунар
коллежлари ва ўрта умумтаълим мактабларининг юқори
синфлари учун ўқув фанларидан кўргазмаларни қуроллар
тайёрлаб сотувга чиқарди. Жумладан, физика (18 кўри-
нишда), химия (12 кўринишда), она тили ва адабиёти
(22 кўринишда) фанлари мавзуларини ўқувчига пухта-
роқ етказишга хизмат қиладиган жадваллар, турли-чиз-
малар ва ижод намуналаридан иборат бу ёрдамчи во-
ситалар нашриётда мавжуд. Шу кунларда биология-
дан (20 кўринишда), ҳамда математикадан (10 кўри-
нишда) кўргазмалар воситалар тайёрланмоқда. Шунинг-
дек, «Жадид адабиёти намоёндалари» туркум плакат-
лар тўплами ҳам бор. Бу маҳсулотларни Сиз «Маъна-
вият» нашриётидан харид қилишингиз мумкин.

**Манзилимиз: Тошкент шаҳри,
Шодлик кўчаси, 6-уй.**

Мўлжал «Боғи эрам» истироҳат боғи.

Тел: 68-24-15, 67-22-14, 67-07-31.

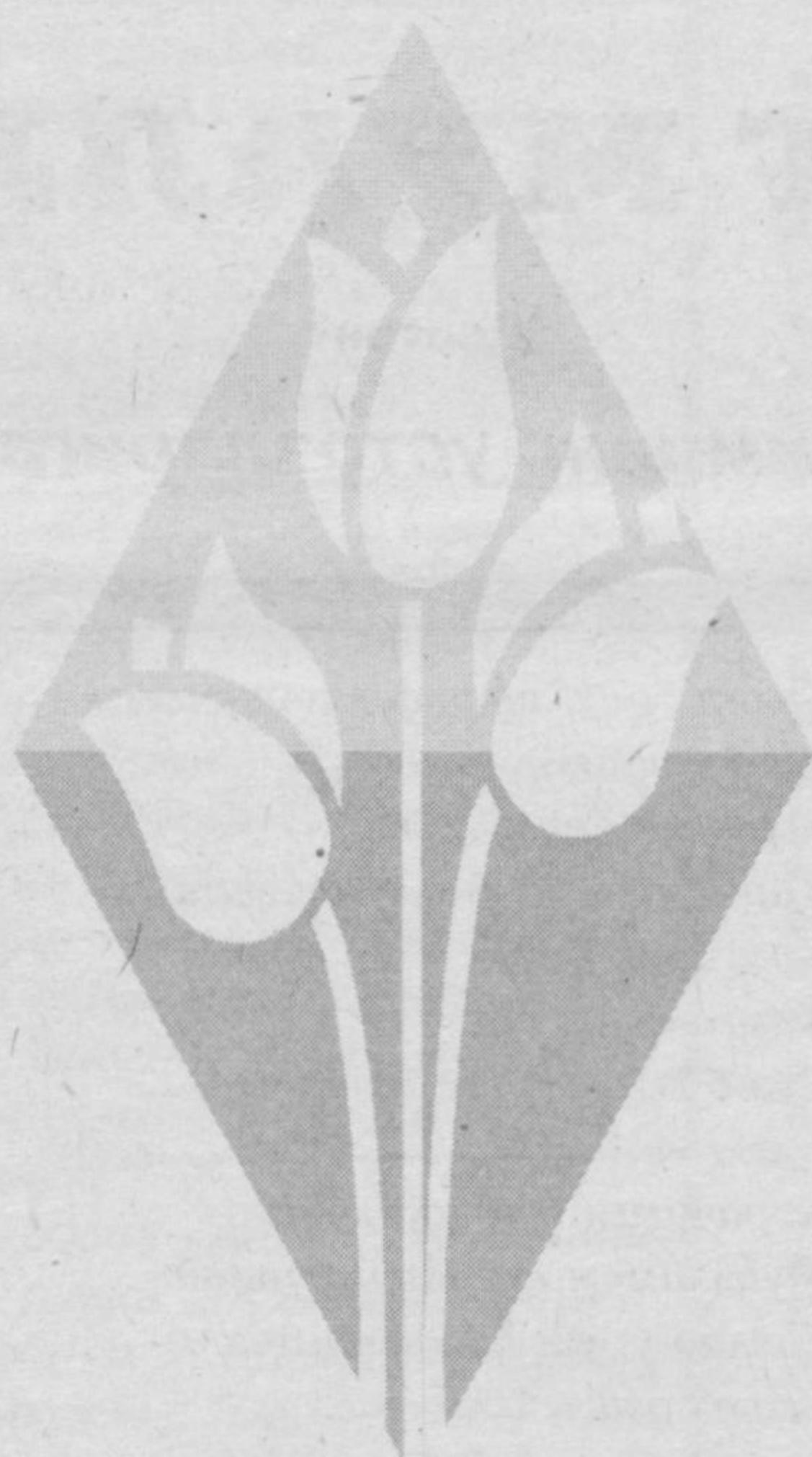
Congratulations

Ҳурматли Ўзбекистон Респуб-
касининг ўқитувчилари ва маориф
ходимлари!

Ўзбекистондаги АҚШ Тинчлик Корпуси Сизни Ўқитув-
чилар ва мураббийлар куни билан чин дилдан муборакбод
этади. Сизга мустаҳкам соғлиқ, бахт-саодат ва мустақил
Ўзбекистоннинг гуллаб яшнаши учун қилаётган меҳнатингиз-
да муваффақиятлар тилаб қоламиз.

Ўзбекистондаги Тинчлик Корпуси
Маъмурияти

QUTLOV

**Ҳурматли ҳамкасбимиз
Жамила АЛИЕВА!**

Сизни таваллуд айёмингиз
билан чин дилдан қутлаб, халқ
таълими соҳасидаги фидоко-
рона меҳнатларингизга янги-
дан-янги самаралар, ўзингиз-
га узоқ-умр, соғлиқ-саломат-
лик, шунингдек омад, бахт-
саодат тилаймиз.

Ҳамкасбларингиз

**Муҳтарама, азиз онажонимиз
Ҳокима Раҳимова!**

Сизни туғилган кунингиз ҳамда Ўқитувчилар ва мураббийлар
куни билан чин юракдан муборакбод этамиз. Шарафли, аммо
машаққатли ишингизга зафарлар тилаймиз. Бахтимизга доимо
соғ-омон бўлишингизни, дадажонимиз билан фарзандларингиз
камolini кўришингизни тилаймиз, деб

фарзандларингиз.

Бухоро вилояти Гиждувон тумани Хатича қишлоғи

**Ҳурматли Соня опа
ЖУМАНИЁЗОВА!**

Сизни туғилган кунин-
гиз ҳамда 1 октябрь —
Ўқитувчилар куни байра-
ми билан чин юракдан
табриклаймиз.

Сизга узоқ-умр, сиҳат-
саломатлик ва баркамол-
лик тилаймиз деб,

фарзандларингиз

Ҳурматли ойижонимиз Махсуда Қиличова!

Сизни 1 октябрь — Ўқитувчилар ва мураббийлар куни байра-
ми билан табриклайман. Сизга узоқ умр тилаймиз. Бахтимизга
ҳамиша соғ-саломат бўлинг.

**Фарзандларингиз.
Самарқанд вилояти Каттакўрғон шаҳри**

**Азиз устозимиз Гуллола
ЁҚУБОВА!**

Сизни 1 октябрь —
Ўқитувчилар ва мураббийлар
куни муносабати билан чин
юракдан табриклайман. Сиз-
га узоқ умр, сиҳат-саломат-
лик ва фарзандларингиз
иқболини тилайман. Ҳамиша
шоғирдларингиз бахтига,
халқимиз бахтига омон
бўлинг.

**Бир гуруҳ
шоғирдларингиз номидан
Наргиза ТОШҚУЛОВА**

А.Авлоний номидаги ХТХМОМИ 1999 йилнинг октябрь ойида қуйидаги тоифалар бўйича курсларни режалаштирган:

1. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги ўзбек тили ва адабиёти бўйича) 4-30 октябрь
2. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги тарих бўйича) 4-30 октябрь
3. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги химия, биология бўйича) 4-30 октябрь
4. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги география бўйича) 4-30 октябрь
5. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги физика бўйича) 4-30 октябрь
6. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги математика ва информатика бўйича) 4-30 октябрь
7. Умумий ўрта мактаб директорлари (мутахассислиги рус тили ва хорижий тиллар бўйича) 4-30 октябрь
8. Туман (шаҳар) ХТБ мудир муовинлари 4-16 октябрь
9. Туман (шаҳар) ХТБ методкабинет мудирлари 18-30 октябрь
10. Мактаб амалиётчи психологлари курси 4-16 октябрь
11. Ўқувчилар техник ижодиёти марказлари директор уринбосарлари курси 18-30 октябрь
12. Ўқувчилар техник ижодиёти марказла-
ри директорлари курси 4-30 октябрь
13. Давлат педагогика институтларининг ҳуқуқ бўйича факультет ўқитувчилари учун маърузачилар курси 19-24 октябрь
14. Умумий ўрта мактабларининг логопедлари курси 4-16 октябрь
15. Ёрдамчи мактаб ва мактаб-интернатларининг математика ўқитувчилари курси

Барча курсларда машғулотлар ўзбек тилида олиб борилади.

Тингловчилар учун Марказий институт тасарруфидаги кутубхона, қироатхона ва бепул ётоқхона хизматда бўлади. Курс харажатлари Марказий институт ҳисобидан туланади. Тошкентга келиш ҳақи фақат темир йул ва автобус билетларига туланади.

Курс давомида тингловчилар учун таълим педагог олимлар, санъаткорлар, маъбуот ходимлари билан учрашувлар ва Амир Темура музейи ҳамда бошқа маданий масканларга экскурсиялар уюштирилади.

Манзилимиз: Тошкент - 95. Талабалар шаҳарчаси. Саидов кўчаси, 6-уй. Транспорт: Жанубий темир йул вокзалидан 8-троллейбуснинг талабалар шаҳарчаси (охирги) бека-
тигача.

Дунёда биз хашиша ўзимизни қарздор сезадиган зотлардан бири устоз-муаллимдир. Улар шаънига ҳар қанча илиқ сўз айтсак, мадх битсак-да, оз. Таассуфки, адабиётимизнинг жўшқин дарёси сўнги даврларда худди шу нуктада саёзлашган ва суствлашгандай туюлади. Ёзилганига анча муддат ўтган Парда Турсуннинг «Ўқитувчи» романини тилга олганда, разм солиб қарасангиз, ўқитувчи, муаллим сиймосини жонлантирувчи бирорта тузукрок бадий асарни учратмайсиз. Ўқитувчилар ва мураббийлар кунидан унда-бунда чоп этиладиган бир-икки шеърлар бундан мустасно. Шу маънода, устоз шоиримиз Сафар Барноевнинг янги ёзилган «Менинг муаллимим» шеърий достонини адабиётимиздаги кемтик ўрнини тўлдирувчи асарлардан, деб ҳисобласак хато қилмаймиз. Ўйлаймизки, куйида тўлалигича чоп этилаётган ушбу асар Сиз азият муштарийларимизнинг ҳам кўнгуллари тўридан жой олади.

Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Оддий эди,
Камгап эди у,
Билмас эди ёлгон-яшиқни.
Ҳаёт ўзи Мактаб дегди у,
Изга солар мўртму пишиқни.
Ағашмасдан қадам
боссанг бас.
Қоқилганда
синиб кетмагин:
Саломлашган барча дўст
бўлмас,
Ёлгон сўзни
чин деб битмагин.
Ростгўйлар бор —
Дунё мунаввар.
Ростгўйликнинг қаноти —
Илм.
Қалбинг нурга чайилса агар,
Меҳр билан
Бор, дейсан Элим.
Меҳр топмоқ осонмас,
болам,
Сотиб олиб бўлмас иззатни.
Кам бўлмагин,
Билгин, аввалам
Эл-юртингга қилгин
хизматни.
Бир тандирда қанчанинг
ризиқи,

Бир кўчада
Неча жон яшар.
Билсанг одам одамга кўзгу,
Бебош селдан
Дарёлар тошар.
Билмайсизлар
олдда не кутар,
Билмайсизлар,
занжирланган Эрк.
Ноинсофлар оғу, тош отар,
Тор кўчада сўнги манзил
берк.
Кўп қизиқдир
китобий ҳаёт.
Орзу армон
Қоғозга тушган.
Яралгандан бери одамзот
Шайтонларга нон-туз
улашган.
Шайтонларнинг асри
асримиз,
Лақмаларга қармоқ
ташлаган.
Қутилмоқ-чун ундан
наслимиз
Мудом мангу
исён бошлаган.
Биз тўпори
Шўхчан болалар
Тушунмасдик унинг
гардини.
Билмас эдик
билар муқаррар,
Эгик бошин, ранги зардини.
Тешиқмиди қулоқларимиз,
Кутар эди кўнғироқ сасин.
Копток деган улоқларимиз
Эккан эдик дилга ҳавасин.

Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Секин очиб синф эшигин
Пайдо бўлиб
кутилмаганда.
Салом дегди,
Сўнг билар учун
Бошлар эди кутимаган гап:
— Зарур бўлса топиб
ўқирсиз,
Айтганимни,
Ўқитганимни.
Фақат ҳарфхўр

бўлманг, ҳаргиз Сиз,
Кўражаксиз
Мен кутганимни...
Битта сўзни унутманг асло,
Сиз бировга
бўлмангиз қарам.
Боболарнинг бариси даҳо,
Ўғдайманг, эқдим деб қарам.
Совуқ юртда
қарам ҳам емиш.
Мен таъмини татиғанман
рост.
Оҳ, урушда...
тўрт йил, ёзу қиш
Қоравой деб ном олдим, холос.
Кўлим чандиқ,
Бўйимда чандиқ,
Чандиқланган хаёллар, ўйлар.
Биз кимларни этамиз тантиқ,
Чандиқланган,
Ўсмаган бўйлар.

Сино деймиз,
Навоий деймиз,
Ким эканин билмаймиз
Машраб.
Болаларим,
Билмайсиз, эссиз,
Кўплар яшар чўнтагин қашлаб.
Сиз бир умр
тўлдириб боринг
Ёруғликка,
Нурга миёни.
Орқангиздан етолмай, ҳориб,
Чўнтақбозлар қолсин уялиб.
Чўнтагини ўйлаган каслар
Гоҳ семирив,
Гоҳ озарлар.
Кўп кўрдим мен
бундай нокаслар
Қадамида бир чоҳ қазарлар.
Улар учун ният ёртидир.
Азият эрур гулнинг тикони.
Бил,
уларга тоғнинг ортида
Ётган тошни бўлмас ишониб.
Кўрмагин сен
чўнтақбоз, зўрдан,
Алпомиш бўл,
бўлгин, Муқанна.
Ватан дегин, Ватанни ўрган.
Сўнг,
ўзингни танигин яна.
Сиз-чи, дея сўрама мендан,
Биз кўз очдик
ола-тасирда.
Бошимизда, яширмам сендан
Милтиқчилар юрди қасирлаб.
Ғайратимиз сўнди, чалажон,
Кун ўтмоқда мана имиллаб.
Мендан нусха олма, болажон,
Кўлмак сувдек орзум жимирлар.

Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Қачон кўрмай кўлида дафтар,
Қачон кўрмай кўлида китоб.
Шўхлик қилсак,
Дерди: —
Дардисар,
Остонангдан кетмасин офтоб.
Вақт ғанимат,

Умр ғанимат,
Яшамагин, оёғинг босиб.
Борлигинг бу
энг катта неъмат.
Аждоғингга бўлгин муносиб.

Қорачиғим тубида қолган
Болалигим суврати бундай:
Минг ўйламай
Бизнинг болалиқ
Ўхшамайди бирор тақдосга.
Шовқин солиб
Юрсақда тетик,
Муаллимлар олдида рост гап
Ўтирардик мугдом мум тишлаб,
Кучли эди одоб, андиша.
Кўча-кўйда келиб қолсак гуч,
Олар эдик ўзни панага.
Хурмат деган бир паҳлавон куч,
Ўйғонарди дилга янага.
Айтган сўзин қилмасдик икки,
Ўйга келса изин босмасдик.
Илм ҳаққи,
Устозлик ҳаққи
Сўзларини ерга ёзмасдик.
Муаллимим, дердик суялиб.
Муаллимим —
ишонган тоғим.
Улар дерди
Кўзлари ёниб,
Болаларим, Сиз менинг боғим.
Бизлар ўсдик балки қисиниб.
Камтарликка ёқиб машъала.
Билмасакда яшаш тусини,

Билар эдик, атроф «тошқалъа»...
Қизиқ эди.
Муаллимлар кўп.
Ҳар бирин ўз феълу атворини.
Кимгадир бор,
Кимга ёқар хўп,
Сўз бозори — гўё атторлик...
Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Бизлар уруш болаларимиз,
Устоз эса
Уруш кўрган зот.
Айтар эди, бор нон-тузимиз,
Фақат юрак эмасда озод.
Озод қалбнинг
тепиши бошқа,
Дарвозасин юрмас тамбалаб,
Бир ўлим бор
барибир бошда,
Эрксиз одам билгин, камбағал.
Бағир куйган,
Бағир куйгинди,
Танамиз бор, қоқилган илик.
Сўзимиздан хирмон уйганда
Чироқ ёнар,
Чироқ бегилик...
Хотирамда қолган михланиб
Ўша соат,
ҳамон эсда бор.
Синфга кирди бирдан тилганиб
Битта аёл,
Ҳамда директор.
Ўрнимиздан турдик дик этиб,
— Келинг, — деди устоз ғижиниб.
Деразанинг ёнига ўтиб,
Кўяр экан бўйини қичиниб.
— Келдик, — деди

Ғажакдор аёл,
(Топган каби дарё ўзанин).
Айтинг, сизлар қарайсиз қаён,
Бу болалар тутса рўзани?
Тўғри, билар рўзадор эдик,
Билар эди
Устоз ҳам бунди.
Савоб, гуноҳ не у, билмасдик,
Ўтказардик шу зайл кунни.
Етим эдик, қизил алвонга
Отамизнинг қони кўчганди.

Турмушимиз ночор аҳволда,
Севинчимиз уруш ютганди.
Нонсандиқ бўш,
Ўчоқ совиган,
Онам дерди: — йўқдир ҳемири.
Бизлар рўза тутардик чиндан,
Қолармик деб бир кун «семириб»...
Тилларингиз чиқаринг қани?
Бирдан тошиб
қичқирди ғажак.
На тартиб бор,
На таълим, маъни,
Ишларингиз бариси пачақ,
Директорнинг ранг-рўйи ўчди,
Кўзларига ёпишди кўрқув.
Тилинг чиқар,
Оғзингни оч деб,
Барчамизга ичиринди сув.
Сўнг устозга ўқрайди ғажак,
— Бузилгандир
Сизга тарбия.
Бизга бугун дахрийлар керак,
Керак эмас,
Носоғ, куш мия.
— Тўғри, деди бирдан директор,
Опа, дарҳол кўрамик чора.
Улар кетди.
— Бариси бекор —
Деди устоз, — бизлар бечора.
Йўқолмоқда қани гуёнат,
Урмасайди сизларга касри
Ўз қавмига қилган хиёнат.
Кўқарса ҳам,
Унмаган асли.

Сафар БАРНОЕВ

МЕНИНГ МУАЛЛИМИМ

(Достон)

Устозим, устозимнинг устозларига бағишлайман

Не иш қилсак, кетмоқда чаппа.
Келаётир ўраб дуойибат.
Билмам, қанча яшар ўч гапга,
Қарғиш теккан бундай мамлакат!
Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Лаби-ҳовуз бўйида шу кун,
Устоз билан юрдик айланиб,
Сув юзига тикилиб дилхун,
Сўз бошлади
узок ўйланиб.
— Ким қушми, бўлмас кечириб,
Мадрасалар, бутун хароб, жим.
Мачитларнинг ғиштин кўчириб,
Олқиш олган,
Чапак олган ким.
Сув юзига қалқиди негир,
Хазонрезги учди тўрт томон.
Устоз деди: — йўқолган қадр,
Қадрсизлик ўлимдан ёмон.
Ахир, кеча...
Ана шу зотлар
Қарамайин орқа ўнгига,
Қилган эди қанча барбодлар,
Не ўй келса агар кўнғига.
Тизиларди тонгда болалар,
Чалинмасдан дарсга кўнғироқ.
Янги замон кутган донолар
Жужуқларни айларди сўроқ:
— Ким бажарди кечаги ишни?
— Мен...
— Мен... - дерди болалар бешак.
— Қани ерга қўйингиз ғиштини,
Қани битта чалинғиз чапак.
Чапакбозлик шундан бошланган,
Олқиш олган сувга тупуриб.
Тана мажруҳ,
Эзиб ташланган,
Сувратимиз юрар гупуриб.
У кунларни бўлмас кечириб,
Мачитларга ётар нолалар,
Мадрасалар ғиштин кўчириб,
Келар эди дарсга болалар...

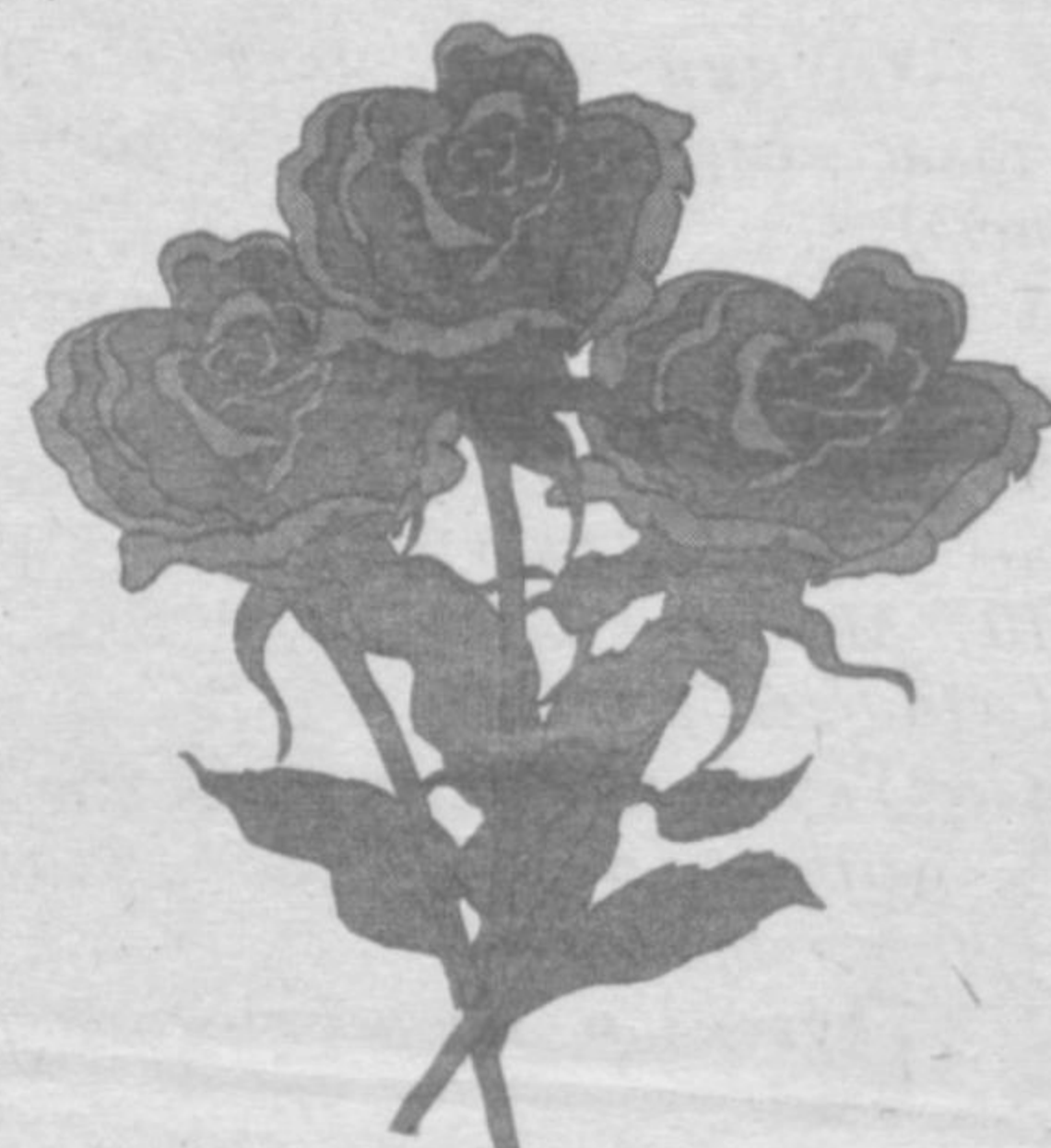
Қорачиғим тубида қолган
Муаллимим суврати бундай:
Кўп бормасди тўю ҳашамга,
Ёлгон, дерди,
қизил байрамлар.

Тушунмади, айтсам ошнамга
Ҳали бун билмас одамлар.
Инжиқмиди,
Ё таъби нозик,
Англамасдик устозни буткул.
Бир кун кетди...
Доскага ёзиб
Умрим тамом, Мен ҳам
битта қул.
Йиллар ўтди.
Хотира тирик,
Энди эслаб исмларини.
Устоз, деймиз. Овозлар
синиқ,
Тополмаймиз жисмларини.
Ким эдилар
улар аслида,
Балки шердид,
Балки ожиз тан.
Яшадилар қонли асрда,
Жонда Ватан, юракда
Ватан!

Ёруғ портган қорачиғимда
Устозларим акс этар бундай:
Вазирдир у, оддий муаллим,
Дунё берсанг завқини
туймас.
Юрагиди бир гул бор —
Таълим.
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Болаларнинг товуши билан
Ўйғонади уйқуни суймас.
Мактабига боғлиқ жону тан,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.

Дафтар, китоб кўлида
мугдом,
Ўйида ҳам ёнидан куймас.
Умри дарсдан иборат,
тамом,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Берилмаган зебу зийнатга:
Боласиз уй у учун уймас,
Иши йўқдир арзон,
қимматга,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Шоғирдим дер, интимас
шонга,
Шоғирд сўзин айтмоқдан
туймас.
Борар бўлса ҳатто меҳмонга
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.

Фақат юрар соғда,
камтарин,
Доноликка сўзини йўймас.
Олиб юрмас ҳасрат
дафтарин,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Кимки унга боқса беписанд,
Кулиб кўяр, ачинмас, куймас,
Фикри-ёғи ўқиш билан банд,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Шундай ўтар ойу йиллари,
Чарчаси ҳам қовоғин уймас,
Кўқарса бас, эккан гуллари,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.
Ноҳақликка гуч келса, аммо,
Ростин айтар,
Тилини тиймас.
Сен таълимдан топгин дер
даво,
Муҳаббатсиз муаллим
бўлмас.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маъкамасининг 1998 йил 5 январдаги «Узлуксиз таълим тизimini дарслик ва ўқув адабиётлар билан таъминлашни такомиллаштириш ҳақида»ги қарорига мувофиқ Олий ва ўрта махсус ҳамда Халқ таълими вазирликлари ва Республика «Устоз» жамғармаси «Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифи» Республика танлови-

ҒОЛИБЛИК МУБОРАК!

ни ташкил этган эди. Куни кеча Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида ушбу танлов якунларига бағишланган йиғилиш ва тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Унда танлов ҳайъати томонидан ғолиб деб топилган муаллифлар иштирок этишди.

Йиғилишда Олий ва ўрта махсус таълим вазири С. Ғуломов бар-

ча ғолибларни қутлаб, уларга танлов мукофотларини топширди.

Шунингдек, танловда қатнашмаган 1999 йилда яратилган энг яхши ўқув қўлланмалари учун ажратилган 2,5 миллион сўмлик мукофот пули ҳам уз эгаларини топди. Билимдон муаллифларга курсатилган бундай эътибор уларни янги-янги зафарлар сари ундаши табиийдир.

МУХБИРИМИЗ

«Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифи» Республика танлови ғолиблари

Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар бўйича Олий ва ўрта махсус таълим тизимидаги адабиётлар учун

I-ўрин – С. Отамуродов, И. Эргашев, М. Акрамов, А. Қодиров. «Политология», ўқув қўлланма, Тошкент, «Ўзбекистон» нашриёти, 1998 йил, Тошкент кимё технология институтини тақдим этган.

II-ўрин – Н. Иброҳимов, М. Юсупов. «Араб тили грамматикаси», дарслик, Тошкент, «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 1997 йил, Тошкент шарқшунослик институтини тақдим этган.

III-ўрин Э. Ю. Юсупов, Ф. Ю. Исмоилов. «Одамийлик сабоқлари» ўқув қўлланма, Тошкент, Қомуслар бош тахририяти, 1997 йил, Тошкент давлат университети тақдим этган.

Халқ таълими тизими бўйича

I-ўрин А.С. Саъдуллаев, В.А. Костецкий, Н. К. Норулов, «Ўзбекистон тарихи», 6-синф учун дарслик, Тошкент, «Шарқ» нашриёти, 1998 йил, Халқ таълими вазирлиги тақдим этган.

II-ўрин – А. Каттабеков, В. Раҳмон «Ўзбек адабиёти» 8-синф учун дарслик, Тошкент «Ўқитувчи» 1993, 1995, 1997 йиллар, Халқ таълим вазирлиги тақдим этган.

III-ўрин – Х. Нурматов, Н. Норхўжаев «Муסיқа алифбоси», 1 синф учун дарслик, Тошкент, «Ўқитувчи» 1998 йил, Халқ таълими вазирлиги тақдим этган.

Математик ва умумтаълимий фанлар бўйича Олий ва ўрта махсус таълим тизимидаги адабиётлар учун

I-ўрин тайинланмади.

II-ўрин – А.Алоитдинов, К. Тўйчиев, С. Курбанов. «Органик кимёдан амалий машғулотлар», ўқув қўлланма, Тошкент, «Ўзбекистон» нашриёти, 1997 йил, Тошкент кимё технология институтини тақдим этган.

III-ўрин – Х.Р. Латипов, Ш.И. Тожиев, Р. Рустамов «Аналитик геометрия ва чизиқли алгебра», ўқув қўлланма, Тошкент, «Ўзбекистон» нашриёти, 1995 йил, Тошкент Давлат техника университети тақдим этган.

Халқ таълими тизими бўйича

I-ўрин – Ў. Пратов, Т. Одилов, Т. Тошмухамедов, «Ботаника», дарслик, Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1994, 1997, 1999 йиллар, Халқ таълим вазирлиги

тақдим этган.

II-ўрин – Э. Сариков, М. Маматов «Иқтисодий ва бизнес асослари», ўқув қўлланма, «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни, 1997, 1998 йиллар, Халқ таълим вазирлиги тақдим этган.

III-ўрин – М. Мамажонов, Е. Тешабоев, Ж. Нишоннов. «Анорганик кимё», дарслик, Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1998 йил, Халқ таълими вазирлиги тақдим этган.

Умумқасбий фанлар бўйича

I-ўрин – Э. Худойбердиев. «Адабиётшуносликка кириш», дарслик, Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1995 йил, Тошкент маданият институтини тақдим этган.

II-ўрин – Ж. Жалолов. «Чет тили ўқитиш методикаси», дарслик, Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1996 йил, Тошкент давлат педагогика университети тақдим этган.

III ўрин – Х. Расулов, С. И. Холмухамедов, Б. Асқаров, Н. Бозорбоев, М. Мирзааҳмадий, М. Мираҳмедов, Н. Нишонбоев, Х. Нуриддинов, Қ. Рўзиев, А. Худойберганов, Э. Шомирзаев, А. Қодиров, Э. Қосимов. М. Ҳасанова «Бинокорлик», Луғат, Тошкент, Қомуслар бош тахририяти, 1994 йил, Тошкент архитектура қурилиш институтини тақдим этган.

Ихтисослик фанлари бўйича

I-ўрин тайинланмади.

II-ўрин – Х.З. Расулов «Грунтлар механикаси, замин ва пойдеворлар», дарслик, «Ўқитувчи», Тошкент 1993 йил, муаллиф тақдим этган.

III-ўрин – Ж. Нурматов, Н. А. Халилов, Ў.К. Толипов «Иссиқлик техникаси», ўқув қўлланма, «Ўқитувчи». Тошкент, 1998 йил, Тошкент кимё-технология институтини тақдим этган.

III-ўрин – Б.А. Миренский. «Правоохранительные органы Республики Узбекистан», учебник, «Адолат», Ташкент, 1998 год, Ички ишлар вазирлиги академияси тақдим этган.

Таржима соҳасида

III-ўрин – Н. Хамроева «Аёллар кийимини конструкциялаш», русча Е. Янчевскаянинг «Конструирование женской одежды» дарслигидан таржима, «Ўқитувчи», Тошкент 1997 йил. Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат технологияси институтини тақдим этган.

Kasaba uyushmalarida

Ҳар доимгидек, Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касабаси уюшмаси Марказий Кўмитаси, унинг жойлардаги ташкилотлари бугунги иқтисодий шароитда ўқитувчи-мураббийлар манфаатларини ифодалаш ва ҳимоя қилиш ишларида етакчи ўринда қолмоқда. Хўш, бу энг аввало нима-ларда кўринмоқда? Касаба уюшмалари педагоглар учун нима қилиб беришмоқда?

Ушбу саволларга аниқ жавоб бериш учун факт ва рақамларга мурожаат қилишга тўғри келади.

Марказий Кўмитанинг Халқ таълими вазирлиги билан биргаликда ишлаб чиқилган дастурига кўра, ўқувчилар олимпиадалари қатнашчиларининг маданий ҳордиқ чиқаришлари учун турли тадбир-

димлари фарзандларини ўқув дарсликлари билан таъминлаш тўғрисида»ги Қарорига мувофиқ китоб савдоси идораларига 10 миллион сўмдан ортиқроқ маблағ ўтказилиб, 9 мингга яқин комплект ўқув дарсликлари олиб берилди.

Кам таъминланган ўқитувчиларга банклардан қарз (ссуда) олиб бериш ишлари ҳам яхши йўлга қўйилган. Наманган вилояти касабаси уюшмаси кўмитаси шу давргача 400 дан ортиқ педагогларга қорамол олиш учун банклардан ссуда олиб берган. Хоразм вилоятида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришдан тушган 3,6 миллион сўм даромаддан Гурлан, Хива, Хонқа тумани ўқитувчилари фойдаланганлар. Андижон вилоят кўмита-

МУАЛЛИМ МАНФААТИ

лар, учрашувлар, театр томошалари уюштириляпти. Олимпиада ғолиблари дам олиш масканларига бепул йўлланма билан жўнатиляпти. Турли спартакиада ва спорт мусобақалари мунтазам ўтказилиб турилибди. Жумладан, «Аёллар йили»га бағишланган спартакиадада Андижон вилоятида 400 минг сўм, Қашқадарёда 1,5 миллион, Навоийда 200 минг сўм ажратилди. Наманган вилоятида 791 нафар, Хоразмда 1315 нафар, Самарқандда 469 нафар ўқитувчи хотин-қизлар санаторий-профилакторийларда ўз соғлиқларини тиклаб олдилар. Самарқандда 50 та педагог аёлларга пархезли овқатлантириш учун чек берилди.

Бугунги кунда 120 мингдан ортиқ педагоглар ўзлари яшаб турган уй-жойларини хусусийлаштириб олдилар. 500 мингдан ошдиқ ўқитувчи-мураббийлар коммунал хизматлардан имтиёзли фойдаланаяптилар. 40 мингдан кўпроқ ўқитувчи шахсий қурилиш учун ер майдонлари билан таъминланди.

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касабаси уюшмаси Марказий Кўмитасининг 1998 йил 9 июндаги 17\6 рақамли «Кам таъминланган тармоқ хо-

си табиий офат натижасида кўрилган зарарни қоплаш мақсадида 94 ходимга 89 минг, 121 ногиронга 120 минг, 220 ходимга 230 минг 500 сўм миқдоридан ёрдам кўрсатган. Бу каби мисолларни бошқа вилоятлардан ҳам келтириш мумкин.

Бироқ, касабаси уюшмалари кўмиталари педагог ходимларга Президент фармонларида белгиланган имтиёзларни тўлиқ таъминлаш ишларида муаммоларга дуч келмоқдалар. Шаҳар умумтаълим мактаб ўқитувчиларининг шаҳар транспортдан имтиёзли фойдаланиш, шахсий уй қуриш учун ер майдони ажратиб бериш, ойлик маошлар, нафақалар ва рағбатлантириш пуллари, марказий иситиш тизими йўқ жойларда 1 тонна кўмир ҳисобидан тоvon пули ўз вақтида берилишида узилишлар содир бўлмоқда. Камчиликлар тугатилиб, муаммолар тезда ҳал қилиниши чора-тадбирлари қидириляпти.

Байрам арафасида барча ўқитувчи, тарбиячи, мураббийларни шодиёна билан қутлаб, уларга сихат-саломатлик, эзгу ишларида омад, оилаларига тинчлик-хотиржамлик тилаб қоламиз.

Й. АҲМЕДОВ

Азиз муштарийлар!

Газетамизнинг махсус байрам сонининг шаклан ноодатийроқ чиққанлиги Сизни биров ажаблантирган бўлиши мумкин. Шу баҳонада Сиз, газетхонларга бир эзгу ниятимизни етказиш мақсадимиз эди. Яъни, 2000 йилдан бошлаб «Маърифат» ҳафтанинг ҳар шанба кунлари айнан шундай кўринишда, шундай ҳажмда хонадонингизга кириб боришини режалаштирдик. Бу ҳақда Сизнинг фикрингиз қандай, азиз муштарий? Газетада бевосита таълим-тарбияга оид мақолалардан ташқари сиёсат, ижтимоий-иқтисодий ҳаёт, спорт, санъат, халқаро аҳволга доир мавзуларда бериладиган таҳлилий мақолалар, қизиқарли хабарлар, содир бўлган муҳим воқеа-ҳодисалар огоҳлик, хабардорлик даражангизни оширади, деган умиддамиз.

Байрамингиз муборак бўлсин!

«Ma'rifat»га обуна давом этмоқда!

Нашр индекси:

Якка обуначилар учун – 149

Ташкилотлар учун – 150

JUMLADA
JAHON

• Миср халқи пухта ўйланган иқтисодий ислохотлар билан мамлакатни изчил ривожлантириб бораётган 71 ёшли президент Хусний Муборакни яқинба куни ўтказилган умумхалқ референдумида тўртинчи бор олти йиллик муддатга қайта президент этиб сайлаб, унга бўлган ишончини яна бир бор намоиш қилди.

• Чилилик диктатор Аугусто Пиночет ҳибсга олинганидан бир йил ўтиб, 27 сентябрь, душанба куни Лондонда очилган янги суд жараёни олдида беш-олти кун ичида испаниялик судьялар талабига биноан уни Испанияга топшириш масаласини кўриб чиқиш турибди.

• — Биз энди йигитларимизни ўқларга рўбарў қилмасдан, замонавий ҳарбий куч ва воситалардан фойдаланиш орқали бандитларни узоқдан туриб йўқ қиламиз, инфратузилмасини бузамиз, — деди Бош вазир Владимир Путин Шимоллий Кавказдаги жангавар ҳаракатларда иштирок этаётган Россия ҳарбийлари режаси ҳақида гапириб.

• Варшавада, парламент биноси олдида ўн минглаб поляк ишчилари Бош вазир Ежи Бузек ҳукуматининг деҳқонларни ялпи инқирозига ва мамлакат саноат базасининг қисқаришига олиб келувчи иқтисодий сиёсатига қарши норозилик намоиши уюштиришди.

Япон тараққиётига энг асосий сабаб, бу ўзига хос таълим жараёнидир, деб айта оламизми? Менимча, бу саволга «ҳа» деб жавоб берса бўлади. Япония таълим тизimini кузатиб бунга тўлиқ ишонч ҳосил қилиш мумкин.

Японияда бошланғич мактабга олти ёшдан борилади. Япон оиласида фарзандни ана шу пайти, яхши муаллим кўлига топшириш энг нозик масала ҳисобланади. Мактабдаги оғзаки суҳбат — қабул имтиҳонига бола билан ота-она пишиқ-пухта шуғулланиб тайёрланади. Яхши бошланғич мактабда ўқиган болага келажакда энг обрўли компаниялар эшиклари очил бўлади.

Бунга ҳеч ким шубҳа қилмайди. Шунинг учунми, туғилажак болани қайси мактабга боришини олдиндан ўйлашиб олиш одатий ҳол ҳисобланади. Японлар фақат тиришқоқлик билан ўқиганларгина эртага жамиятда нуфузли ўрнини топади, деб ишонади. Баъзан бир гуруҳ оналарнинг олтиетти яшар боласини кўлидан тутганча мактабга кузатаётганини кўраман. Улар болаларга мана шу даврда аҳил бўлиб яшаш, бирга ўқиб-ўрганиш, билим ўзлаштиришда ортда қолмаслик каби ҳислатларни сингдиришга ҳаракат қиладилар. Яқинда телевидение орқали баъзи бошланғич мактабларда болаларга умумий тушлик ташкил этилганлиги танқид қилинди. Гап шундаки, ўқувчиға тушлик учун уйда тайёрлаб берилувчи бенто (одат-

да, ичига гуруч, балиқ ва сабзавотлар солинган пластмасса коробка) унинг саломатлигиға кўпроқ мос келар экан. Бошланғич мактабга катта эътибор беришнинг сабаби, бошдан изчил билим олган болагина мартабали олий ўқув юртиға кира олиши мумкинлигида. Чунки мактабдан то олий ўқув юртигача бўлган таълим узвий боғланган. Японлар тахсил тарихиға бошқача кўз билан қарайдилар. Улар учун изчиллик, мунтазам тиришқоқлик муҳим.

Мен уларға она-Ватаним — Ўзбекистонда ҳам узлуксиз таъ-

бўлса керак, оила бюджетининг кўп қисми доим бола таълим-тарбиясига сарфланади. Шунга қарамай, кўпинча қўшимча ўқитувчи ёллашға ёки олий ўқув юртиға тайёрлаш курсларидан ўтишға ҳаракат қилишади. Университет талабалари орасида фақат иккинчи ёки учинчи йилгиға ўқишға кира олганлар кўп учрайди. Бутун мамлакат бўйлаб олти юздан ошиқ олий ўқув юртлари мавжуд. Уларда камида беш миллион талаба таълим олади. Олий ўқув юртларида тахсил олишға талабгорлар сафи доим тўлиб туради.

зиёлилар, умуман кенг жамоатчилик ўқувчи учун қулай муҳитни яратиш тўғрисида мунозарали баҳсларға киришиб, ўқитувчиларнинг малакаси, мактабдаги таълим дастури, олий ўқув юртлариға кириш имтиҳонларининг даражасини ва ҳоказоларни танқидий кўриб чиқишмоқда.

Бу бежиз эмас, албатта. Таълим-тарбия бугун бутун жамиятға таъсир кўрсатиши ва мамлакат иқтисодиёти, ижтимоий ҳаёти билан узвий боғлиқ экани японлар учун кундек тушунарли. Бугунги япон мўъжизасини бунед қилган кишилар нақадар катта фидойилик, тиришқоқлик билан меҳнат қилган. Уларға япон ёшлари ҳам ҳавас билан қарайдилар. Ўз вақтида Америка Қўшма Штатларидан ортда қолмайлик, дея олти яшар ўқувчию олтмиш яшар ишчи дунёвий билим олишға бош қўшганлиги ҳам ажабланарли гап эмас. Япония иқтисодиёти кенг омма саводхонлиги ва малакасини ошириш ҳисобига оёққа туриб олган. Бунинг учун хориз тажрибасидан ҳам фойдаланилган. Шунингдек, японларнинг илмға бўлган тиришқоқлиги ҳам кўл келган. Шу билан бирга таълим-тарбия тизimini мунтазам янгилаб келинган. Энг муҳими, унга замонавий ҳаёт ва эртанги кун пойдевори деб қаралган.

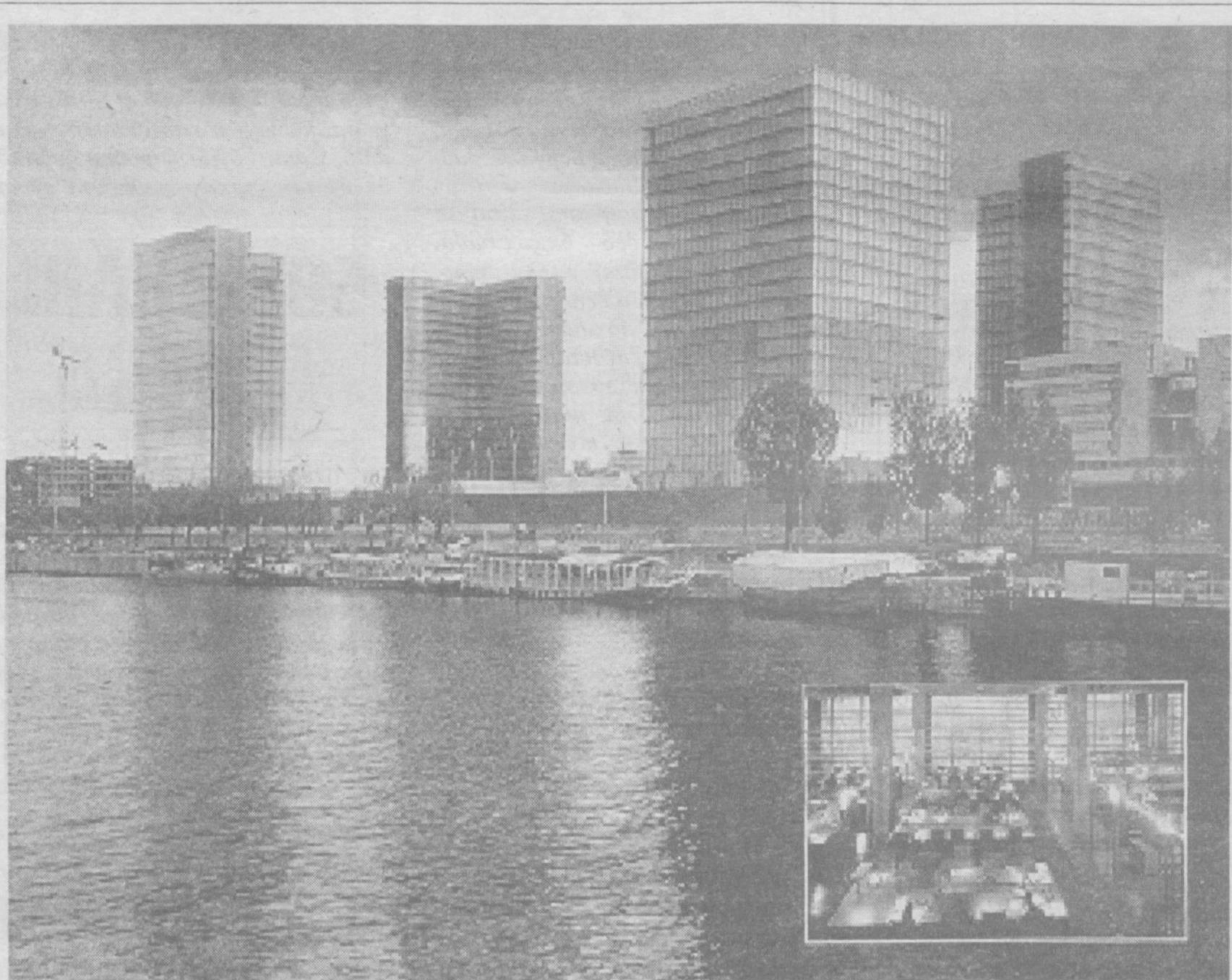
Ойбек ҲАКИМОВ
Хосе университети
талабаси,
Токио шаҳри.

ЯПОНИЯДА ҚАНДАЙ
ЎҚИШАДИ?

Шунга қарамай сўнги йилларда ёшларда ўқишға иштиёқ сусайиб борапти, — деб фикр билдираётган зиёлилар кўпайиб бормоқда. Уларнинг мулоҳазалари чет элликлар фикрлари билан телевидениеда ёритилиб турибди. Японларнинг ўзи япон таълим тизimini ниҳоятда назарий деб ҳисоблайди. Ўқувчи бирор ютукқа эришиши учун эзилиб ўқимаса бўлмайди. Мактабдаги ўқишдан кўра олий ўқув юртлариға кириш имтиҳонлариға тайёрлаш курсидаги ўқишни афзал билаётган ёшлар сони ортиб борапти. Буни илғаб олган журналистлар, ўқитувчилар,

лим тизими ишға тушгани, жаҳон таълим тажрибасиға асосланган, аммо бутунлай ўзига хос «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» ишлаб чиқилгани ва бу ишлар бошида шахсан Президентимиз турганлигини айтганимда, мароқ ва ҳайрат билан тинглашди. «Сизларнинг бизнинг мамлакатда ўз давлатингиз ҳисобидан таълим олаётганингиз беқор эмас экан-да!» дея самимий эътироф этишди.

Японияда жамиятнинг ўзи ҳам таълим тарихиға асосланган. Қандай таълим босқичларидан ўтганлик ишға жойлашишда асосий ҳужжат бўлади. Шу сабабли

Суратда: Франция Республикасининг янги миллий кутубхонаси

ФРАНЦУЗ
ТАЛАБАЛАРИ
СТИПЕНДИЯ
ОЛАДИЛАРМИ?

Францияда ҳамма талабалар ҳам талабалик нафақаси олиш ҳуқуқиға эга эмас. Стипендия талабаларнинг ижтимоий аҳволиға қараб бериледи. Яъни стипендия олиш ҳуқуқи фақат ота ёки она қарамоғидан маҳрум бўлган ёки узгалар қарамоғида бўлган, ёхуд ота-онаси ижтимоий ҳимояға муҳтож бўлган (ишсизларнинг фарзандлари) талабаларғагина тегишлидир. Мана шундай тоифаға мансуб талабалар уз олий таълим муассасасида стипендия сураб анкета варағини тулдиреди. Ва бу ҳужжат маҳсуе комиссия томонидан кўриб чиқилиб, талабаға стипендия бериш ёки бермаслик ҳал қилинади. Нафақаларнинг йиллик миқдори 7308 дан 19692 FF (Француз франки)гачани ташкил этади.

Шунинг учун ҳам кўпчилик талабалар стипендиясиз тахсил олиб, ўқиш билан бир пайтда ёки ўқишдан ташқари пул топиш мақсадида ишлайдилар.

Шухрат ЙИГИТАЛИЕВ

ОНАСИНИНГ «АҚЛИ ЗАИФ»ГИНА БОЛАСИ
улғайгач машҳур физик бўлиб етишди

ур Е-м², формуласининг муаллифи Альберт Эйнштейннинг мияси билан хуғди шу каби тажриба ўтказилган. Улар буюк физикнинг даҳолиги сири унинг мияси «қабул қилинган» ўртача мия ўлчамидан 1 см³ га катта эканлигида деб таъкидламоқда.

Улар ўз тажрибаларида даҳонинг АҚШ Принстон Университетида сақланаётган ҳақиқий миясидан фойдаланганлар. Эйнштейн 76 ёшида оламдан кўз юмганидан сўнг, бир неча соат ўтгач, патологоанатом — врач Томас Гарвер қачонлардир кейинчалик, буюк олимнинг доҳиёна қобилияти сирини билиб олиш умидида унинг миясини эҳтиёткорлик билан ажратиб олиб, формалинли идишға жойлаб қўйганди. У мияни диққат билан ўлчаши жараёнида бир неча ўн мартабала суратға ҳам олган (умуман, Эйнштейннинг миясиға тадқиқотлар учун 200 мар-

тадан ортиқ мурожаат қилинган). Т. Гарвер ўз тажрибалари натижаларини ҳеч қачон кенг оммаға маълум қилмаганди, уларни фақат канадалик тадқиқотчилар билангина қисман ўртоқлашиб турган.

Сандра Ф. Уителсон тажрибани тахминан 300 нафар ўртача ақлий қобилиятға эга бўлган кишиларнинг миясини ўрганиш-

Daholar dunyosi

дан бошлаган. Кейин шу мияларни Эйнштейннинг мияси билан солиштириб кўрган. Ана шунда Сандра даҳо физикнинг мияси ўзга миялардан 1 см. кубга катта эканлигини аниқлашға муваффақ бўлган.

Альбертнинг онаси, ўз гўдағини «ақли заиф» дея гумонсиранишға ҳам айнан уша «катта мия»

«сабаб» бўлган бўлса ажабмас.

Шундан сўнг Англияда «Лансет» журналида чоп этган ўз мақоласида тадқиқотчи буюк физикнинг миясининг орқа кўйи қисми бошқа миялардан 15% га катта эканлигини қандай аниқланганини тушунтириб берган. Миянинг бу қисми инсон хотирасининг фаолиятини юритишға катта ўрин тушибгина қолмай, инсоннинг макон ва хатти-ҳаракатини идрок этиш қобилиятини ҳам белгилайди. Хуғди мана шу билан мақолада, Эйнштейннинг ўзига хос ғайриоддий фикрлаш қобилияти изохланади. Агар ўрта ақлий қобилиятға эга бўлган кишининг фикрлаш даражасини 100 га тенг деб олинса, Эйнштейнға бу кўрсаткич 130 га тенг экан.

Шу ўринда беихтиёр, Канн кинофестивалида намоиш этилган қисқа метражли бир фильм

ёғға тушади. Ўзи бир минут ҳам давом этмайдиган бу фильм чуқур маъноға эга эди. Фильм бошлангач, экранда бир инсон миясининг сурати акс этади ва унинг остига «оқ танлининг мияси» деган ёзув пайдо бўлади. Кейин экрандан сурат ғойиб бўлади-ю, яна бошқатдан хуғди шунингдек бир мия тасвири пайдо бўлади ва остига «қора танлининг мияси» деган ёзув чиқарилади. Сўнг яна хуғди шундай мия расми экранда пайдо бўлиб, остига «осиёликнинг мияси» деб ёзилади. Охири экранда жуда кичкина бир мия тасвири кўринади ва остига «ирқий ажратмачининг мияси» деган сузлар акс этади.

Дарҳақиқат, инсон миясининг катта-кичиклиги шу инсоннинг ҳаётий тушунчаси, идрок даражаси билан боғлиқ бўлса, не ажаб.

Хориз матбуоти
материаллари асосида
Ш.ЙИГИТАЛИЕВ
тайёрлади.

Қадимдан кўплаб тадқиқотчилар инсоннинг даҳо даражасиға кўтарилиши сириларини топишға ҳаракат қилиб келганлар. Бу йўлда улар ҳархил тажрибалар ўтказишар экан, ҳатто машҳурлар вафот этгач, уларнинг миясини ажратиб олиб, парозида тортиб кўришдан ҳам тап тормаганлар. Чунки, инсоннинг ақлий қобилияти унинг миясининг анатомиясига боғлиқ деган ғоя уларни ҳеч тинч қўймас эди. Лекин кўп ҳолларда бундай тажрибалар бугунги кунда ҳам давом эттирилмоқда. Мисол учун, Канададаги Мак-Кастер университетининг Сандра Ф. Уителсон бошчилигидаги бир гуруҳ тадқиқотчилари нисбийлик назариясининг яратувчиси, машҳ-

ДУНЁ ИЧИДАГИ ДУНЁ

Дунё аҳолисининг сони 6 миллиардга етган бизнинг давримизда «янги олам — спорт дунёси» ўзгача аҳамият касб этмоқда. СПОРТнинг мазмун моҳияти ҳам, географик қамрови ҳам ўзгариб бормоқда. Унинг иқтисодий манбага айлана бориши спорт атрофида миллионлаб мухлисларнинг тўпланишига олиб келди. Табиийки, энди ўша миллионлар спорт ёки унинг бирор тури бўйича жаҳон миқёсидаги мусобақаларни кузатиш баробарида ер юзидаги мамлакатлар, халқлар, шарт-шароитлар ва имкониятлар билан таниша бошлади. Ҳозиргача спортнинг элликдан ортиқ тури бўйича халқаро федерациялар тузилган бўлиб, барча-

сининг мақсад ва вазифаларида бир муштараклик мавжуд. Яъни жисмонан соғлом бўлиш, ўз ватани номини дунёга таратиш, ўзи мансуб бўлган халқ шарафини ҳимоя қилиш бош ғоя ҳисобланади. Миллионлаб ишқибозлар эса нафақат маълум бир спортчи ёки жамоа, балки, ўша спорт турининг асосий молиявий таъминотчилари бўла оладилар. Биргина футбол ҳақида тўхталсак, Европа ўингоҳлари мусобақаларини бевоқифа кузатиш учун 40 - 60 минг томошабин ташриф буюради. Бундан ташқари, «ашаддий — фаёат» мухлислар ҳам бўладики, улар спортнинг ўзи севган

тури учун бор бисотини аямайди. Шу тариқа жамоада ўз мавқеини яхшилаш, шухрат қозониш сари нафақат иштиёк, балки имконият ҳам вужудга келади. Сўнги жаҳон чемпионатида кашф этилган бразилиялик Рональдога йилига 8900000 доллар (АҚШ) миқдорида маош

Nihol

тўлиниши фикримизга далил бўла олади. Ёки 1994 йилда АҚШда ўтказилган жаҳон чемпионатидан кейин мамлакат футболни ривожлантириш

фонди тузилган эди. Ушбу фонд 1999 йилда турли лойиҳа ва дастурлар учун 2794575 доллар ажратган. 2006 йилги жаҳон кубоги баҳсларини ўтказишга асосий даъвогар Жанубий Африка Републикаси мезбонликка маъқул топилса, 667,5 миллион доллар миқдоридаги улкан сармомияни кўлга киритади. Лекин спорт — тинчлик, биродарлик элчиси сифатида халқаро майдонда эътироф этилар экан, кимга иқтисодий, бошқага маънавий, яна бировларга руҳий қувват бахш этишидан қатъий назар у жисмоний баркамолликнинг ягона воситаси бўлиб қолаверади.

Кейинги йилларда мустақил Ўзбекистонни дунёга танитиш, унинг шухратини ёйиш, шарафини ҳимоя қилиш борасидаги саъй-ҳаракатлар марказида спортнинг муносиб ўрин эгаллашида ҳам рамзий маъно бор. Аввало, халқ саломатлигини таъминлаш, жисмонан баркамол авлодни шакллантириш ўз эртаминини яратишдир. Шунингдек, бўш вақт деганда бекорчиликни эмас, уни мароқли, кўнгилли ўтказишни тушуниш учун спорт турлари билан шуғулланишга имконият яратиш, қолаверса, Ўзбекистон кенг имкониятлар мамлакат эканини эътироф этиш ҳамма мароқли.

Фахриддин КАРИМОВ

КАРАТЭ ЭЗГУЛИК ДЕМАКДИР

Сухбатдошимиз ҳақида икки оғиз сўз. Нурхон Нафасов — Ўзбекистон Каратэ Миллий федерацияси Президенти. 1965 йилда туғилган. Олий маълумотли, Жаҳон Каратэ федерациясининг (WKF) 6 Дан қора белбоғ соҳиби (Ўзбекистонда ягона). 2-даражали «Соғлом авлод учун» ордени соҳиби.

— Нурхон ака, Каратэ Миллий федерацияси фаолиятига қисқача тўхталиб ўтсангиз.

— Федерациямиз республикамизнинг барча вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳрида ўзининг бўлимларига эга. Бу бўлимларда малакали мутахассислар ёшларга шарқона каратэ санъатидан сабоқ берадилар.

Агарки, федерациянинг сўнгги уч йилги фаолиятига назар ташлайдиган бўлсак, ўзбек каратэчиларининг йирик халқаро мусобақаларда муваффақият билан қатнашганини кўришимиз мумкин. Шу йилларда юртдошларимиз 47 та олтин, 48 та кумуш ва 52 та бронза медални кўлга киритишди. Утган йили бўлиб ўтган Жаҳон Кубоғида каратэчиларимиз 5 та олтин медалга, хусусан МДХ мамлакатлари орасида биринчи марта жамоа кумитэ баҳсларида олтин медалга сазовор бўлдилар.

— Сизнингча, нега кўпчилик айнан каратэ билан шуғулланади: вақтини беҳуда ўтказмаслик учунми, шухрат қозониш, тенгдошлар олдида «ўзини кўрсатиб қўйиш» учунми ёки соғлом бўлиш, ўзини ҳимоя қилиш учунми? Ёҳуд яна бошқа сабаблари ҳам борми?

— Менимча, кўпчилик спортнинг бу тури билан ҳимоя учун, жисмонан чиниқиш мақсадига шуғулланади.

— Тўғри, баъзида ўзбошимчилик билан, турли мақсадларни кўзлаб кўп қаватли уйлarning ертўлаларида устоз

қўрмаган «шогирд»лар томонидан очилган норасмий каратэ клубларини ёпиб қўйишга ҳам тўғри келаяпти.

Аммо каратэ ўз сирларини қандайдир манманларга эмас, сабрли, иродали кишиларгагина очади. Айтишадигу, саёз дарё шовуллаб, қудратли дарё эса сокин оқади, деб. Каратэ — бу сокинлик. Унда шарқона фалсафа бор. Бу — эзгулик фалсафаси. Уни кунт билан ўрганган одам шартан, ман-ман эмас, балки, камтарин, оғир-босиқ бўлади.

Каратэ муҳофазадан ташқари ўзни қадрламоқ, асрамоқ

Faxr

ҳамдир.

Ҳар бир каратэчи бу Ватан кўриқчисидир. Биз ёшларни ана шу руҳда тарбиялаймиз.

— Бугунги кунда спортнинг бу турини ривожлантириш ва оммалаштириш учун нималар қилинаёттику сизнингча яна нималарга эътибор қаратиш лозим?

— Сўнгги йилларда каратэ кўпчиликда қизиқиш уйғотмоқда. Шу сабабли бўлса керак охириги йилларда каратэчиларимиз сони 3 мингдан 50 мингга етди. Биз каратэнинг обрўини янада кўтариш, уни оммалаштириш мақсадига спортнинг бу турини Халқ таълими вазирлиги тизимидаги Болалар ва ўсмирлар спорт мактаб (БЎСМ)лари дастурларига киритишни мўлжаллаётимиз.

— Шогирдларингизга муносабатингиз қандай? Шу хусусдаги фикрларингизни ҳам билишни истардик.

— Ҳафтада 350-400 шогир-

дларим билан шуғулланаман. Мени кувонтирадиган жиҳати шундаки, уларнинг аксарияти мактаб ўқувчилари, ёшлар. Шу йилнинг июль ойида Германияда ўтказилган клублар ўртасидаги Жаҳон чемпионатида ана шу каратэчиларимиз ҳам қатнашиб, 6 та олтин медални кўлга киритишди.

Кўпчилик каратэчиларимиз бугунги кунда Миллий Гвардия, Чегара қўшинлари, Миллий хавфсизлик хизмати, Ички ишлар ва Мудофаа вазирликлари, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлар ва Ички ишлар академиялари, Жисмоний тарбия ва спорт олийгоҳида хизмат қилишяпти, ўқишяпти.

Шогирдларимга муносабат масаласига келсак, уларни, гарчи олтин медал олиб, жаҳон чемпиони бўлса ҳам, ҳеч қачон табрикламайман. Уларга нисбатан олқишлаб, «яша», «баракала», «рахмат сенга» деган сўзларни ишлатмаганман. Токи улар манманликка, гурурга, хотиржамликка берилмасдан ўз устида янада кўпроқ ишласин. Бу жиҳатдан мени бемалол тошбағир десангиз ҳам сиздан хафа бўлмайман. Зеро, шогирдларимни бундан ҳам юқори натижалар кўрсатишини ўстаганим учун ҳам шундай қиламан.

— Матрифат аҳлига тилакларингиз?

— Устозларимизни касб байрамлари билан чин дилдан қутлаб, уларга соғлиқ-саломатлик тилайман. 2-3 сентябрь кунлари Тошкентда бўлиб ўтадиган Каратэ бўйича Ўзбекистон чемпионати томошаларига барча устозларимизни таклиф қиламан.

— Самимий суҳбатингиз учун ташаккур!

Сухбатдош:
Норали ОЧИЛОВ

МАЙДОНЛАРДАН

МАРКАЛАРДА МАМЛАКАТ СПОРТИ

«Ўзбекистон маркаси» ҳиссадорлик жамияти фаолияти давомида 180 дан ортиқ турдаги маркаларни муомалага чиқарган. Шу жумладан, спортга тааллуқли маркаларни ҳам. Мамлакатимизда спорт акс этган биринчи марка 1994 йилда чиқарилди. У «Президент кубоги» мусобақасига бағишланди. «Буюк ипак йули» сателлит турнири, «Президент кубоги» халқаро мусобақаси ва аёллар уртасида ташкиллаштирилган «Челенжер» турнирлари акс этган «учлик» тушлари Тель-Авив (Исроил, 1998 йил)да бўлиб ўтган Бутунжаҳон филателистлар кургазмаси ишпирокчиларида катта таассуротлар қолдирди.

ЯНГИ МУРАББИЙ ИШ БЕРДИ

Футбол бўйича Англия чемпионатининг 7 тур учрашувларини галабасиз якунлаган «Ньюкасл»нинг фожевий кунлари энди орда қолажак. Бобби Робсон шогирдлари узларининг суюкли «Сант-Жеймс Парк» стадионларида премьер-лигадаги дастлабки галабани кўлга киритишди. Англия терма жамоаси сардори биргина уйинда уз обрусини тиклаб олди - 5 та гол!!!

Хуллас, барчани ажаблантираётган саккиз «қора натижалари»га «Ньюкасл» узининг саккиз тупи билан барҳам берди.

ЯПОНИЯГА БЕРИЛДИ

2002 йил Япония ва Жанубий Кореяда ўтказилиши рўжлаштирилган Жаҳон чемпионатининг финал учрашуви Японияга берилди. Токио яқинидаги Иокогама шаҳри ЖЧ - 2002нинг расмий пойтахтига айлангилди. ФИФА таклиф этилган тақвимга кура ЖЧ - 2002 25 май кунини бошланади. Финал учрашуви эса 23 июнга белгиланган.

УЧРАШУВ «БОРДО» УЙИДА БЎЛАДИ

Москва «Спартак»чилари учун Европа чемпионлар лигаси муваффақиятлик кечмоқда. «Г» гуруҳида турттадан очко билан бир мавжага эга бўлган «Бордо» — «Спартак» учрашувини гуруҳдан кейинги босқичга чиқувчи жамоани аниқлайди. Уйин Францияда бўлиши «Бордо» учун анча энгиллик бериши мумкин.

МАЙДОН ЧЕТИДАГИ ЖАС ЭЛАР

Ўзбекистон футбол федерацияси тартиб-интизом қумитасининг навбатдаги йиғилишида қуйидаги қарорларга келинди: «Косонсой» вакили Ш. Солиев бу мавсум охиригача барча мусобақалардан «дисквалификация» қилинди; «Андижон» мураббийси С. Шевченко ва ёрдамчиси Ш. Суфиевларга 50 минг сумдан жарима солинди.

МУЈДАЛАР

Инсон бирор натижага эришиши учун нима муҳимроқ? Тинимсиз меҳнатми, туғма қобилиятми ёки бир мақсад йўлида куч ва имкониятларни бирлаштириб олишимиз?

Беҳзод Набиев ҳали жуда ёш бўлишига қарамай бу саволларга жавоб топган йигит. Кик-боксинг устаси Беҳзод 1996, 1999 йилларда спортнинг шу турида ўз вазни бўйича Ўзбекистон чемпиони бўлганлиги тасодиф эмаслигини исботлади. Яқинда Қозғистонда ўтказилган кик-боксинг бўйича халқаро турнирда 1-ўринни эгаллади, пойтахтнинг Миробод туманидаги «Орабегим» маҳалласининг фахрига айланган.

